

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Tizenegyedik évfolyam.

XI. füzet.

November 1872.

Megjelenik minden hónapban.

Ára egy évre 6 forint.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Budán, a várban, Fortuna-utca 129. sz. a. II. em.

Mérsékelt díjért mindennemű hirdetések közöltnék.

A pénzügyi forda ismertetése.

(Folytatása és vége a f. é. IX. és X. füzetben megjelent hasonczimű czikknek.)

Fekete Lajostól.

A pénzügyi forda meghatározásának módjai.

A pénzügyi forda némely nevezetesb sajátosságai.

A pénzügyi fordáról meg kell jegyeznünk főképen, hogy az mostani áraink és középszerű kamatláb mellett szálerdőnél 30—60 évvel rövidebb, mint az, melynél a tartamos üzem legnagyobb erdőjövedelmet szolgáltat és rendszeren 20—40 évvel rövidebb a legnagyobb évi átlagnövedék fordájánál; továbbá, különben ugyanazon adatok mellett, mennél nagyobb kamatlábbal számítunk, annál rövidebb pénzügyi fordát kapunk ki.

Az I. tábla szerint az évi átlagnövedék fordája lenne 80—110; az évi átlagos jövedelem tartamos üzemnél legnagyobb lenne 140 éves forda mellett (mert az évi költségek bármely fordánál ugyanazok maradnak); a II. tábla szerint ellenben a pénzügyi forda 60—70 év. Még nagyobb lesz a

különbség, ha 4, vagy éppen $5\frac{0}{10}$ -ot veszünk fel a számításba, midőn a talajérték ugyanazon adatok mellett 30—40 éves fordánál éri el tetőpontját. Az ily kirívó ellentétek a pénzügyi, és az addig divatba volt fordattartamok közt szálerdőknél gyakori esetek; sarjerdőknél ellenben a különbség csekély szokott lenni. Ez utóbbiakra nézve tehát a pénzügyi forda alkalmazása akadályokba nem ütközik.

Annál hatalmasabb kételyek forognak fenn azonban a pénzügyi fordának a szálerdőknél való alkalmazása ellen.

A pénzügyi fordával szemben felmerült nevezetesebb kételyek.

Ezen kételyek figyelemre érdemesek; részint azért, mivel óvatosságra intenek a pénzügyi forda alkalmazásánál, részint pedig, mivel alaptalanságuknak kimutatása tanulságos.

Legsúlyosb ellenvetés, mit a pénzügyi forda alkalmazhatósága ellen felhozni lehet, az, hogy annak kipuhatólása felette ingadozó alapokra van fektetve.

Hogy sem a faárakat, sem a munkabéreket több évtizedre előre pontosan meghatározni képesek nem vagyunk, s hogy a kamatláb megválasztása igen kényes, mert ennek emelése vagy csökkenése felette lényeges különbséget hoz elő a kiszámítandó pénzügyi forda nagyságában, azt tagadni annyit tenne, mint a tények előtt szemet hunyni. A számítás eredménye legfeljebb is csak megközelíteni fogja a valóságot, mert nagyon nehéz a talajnak megfelelő termési táblát meghatározni, mely nemcsak a vég-, hanem a köztes használatokat is helyesen adja; mert nehéz azt megítélni, hogy a távol jövőben a fatermésnek mennyi részét lehet mint épület- és műfát, s mennyi részét mint tűzifát értékesíteni; mert felette nehéz csak hozzávetőleg is előre meghatározni a termények árait és a munkabéreket.

Erre nézve azonban vigasztaló az, hogy csak a legközelebbi forda árai vannak döntő befolyással a jövőben várható bevételek jelen értékeire; s így ezek irányadók a pénzügyi forda kipuhatolására nézve. A következő összehasonlítás meggyőzhet arról, miszerint közepszerű fordáknál megelégedhetni, ha a legközelebbi forda bevételei és kiadásai meghatározásánál a valószínűség meg van közelítve :

Jelen értéke azon egységnek, mely bejő mostantól :	30/0,	40/0,	50/0
		mellett	
10 év múlva	0,74409	0,67556	0,61391
20 " "	0,55367	0,45638	0,37689
30 " "	0,41198	0,30832	0,23138
40 " "	0,30655	0,20829	0,14204
50 " "	0,22811	0,14071	0,08720
70 " "	0,12630	0,06422	0,03286
100 " "	0,05203	0,01980	0,00760
200 " "	0,00271	0,00039	0,00006

Mennél magasb a kamatláb, annál csekélyebb befolyást gyakorolnak a távol jövőben előforduló bevételek vagy kiadások az összes tisztajövedelem jelen értékének nagyságára.

Ha az adatok ily megbízhatlansága mellett a forda elején kellene meghatározni a levágási kort, s az erdőgazda keze ezen elhatározás által mindvégig megkötve volna, akkor a pénzügyi forda alkalmazása valóban gyakran jelentékeny veszteségeket okozna. Azonban, hogy valamely állab a legközelebbi évtized alatt letaroltassék vagy nem, arra nézve nem az annak megalapításánál létezett viszonyok, hanem a jelen és a közel jövőben kilátásban lévők irányadók. Azt már láttuk, hogy ha valamely állab a jelen viszonyok szerint kiszámított pénzügyi érettség korát kezdi túlhaladni, akkor fenntartásában kár van. Ha az állab már ezen korhoz közel van, akkor a jelen eladási

viszonyok egyedül lehetnek irányadók; melyek mögött messze háttérbe szorul azon kérdés, hogy a legközelebb beálló forda vége felé milyenek lesznek a faárak, munkabérek etc. Azon állaboknál tehát, melyeknek a közelebbi 10—20 év alatti levágásáról szó lehet, a pénzügyi érettség korát a jelen viszonyok tekintetbe vételével meghatározhatjuk, a nélkül, hogy illő óvatosság mellett hibától félhetnénk. A mely hátrányok ezen elvek alkalmazása miatt tán az erdőrendezési munkálatokra háromlanának, azokról alkalmunk lesz alább szólni.

Kiváló fontosságú feladat a pénzügyi forda megállapításánál alkalmazandó kamatlábnak meghatározása, annyival is inkább, mert a kamatláb változásával a pénzügyi forda is oly jelentékeny változást szenved, hogy a ki a kamatláb megválasztásában kételyeket táplál, az a pénzügyi forda eszméjével sem barátkozhatik meg teljesen. Ha pl. adott viszonyok közt egyszer 3, máskor 5⁰/₀-os kamatlábot hozunk számításba, a pénzügyi fordánál 10—40 év különbség is mutatkozhatik. De még ezen esetben is haszna van a pénzügyi forda kiszámításának, mert a kételkedő meggyőződést szerezhethet a felől, valjon más alapokra fektetett fordája a pénzügyi fordának lehető legkisebb és legnagyobb kamatlábbal kiszámított határai közt van-e, vagy nincs; mert oly konokul egy erdőgazda sem fog a forda megválasztásának eddigi elveihez ragaszkodni, hogy az erdészetbe fektetett, vagy onnan kivehető pénzeztől a 2¹/₂—3⁰/₀-nyi elhelyezhetőséget megtagadja.

Ha valamely állabról áll, hogy az lábán hagyva, mostani eladási értékének még 3⁰/₀-ját sem hozza be, annak további fenntartása tékozlás a birtokosra, és káros fősvénykedés a nemzetgazdaságra nézve, mely a szabaddá vált tőkét 4—5 százalékkal kamatoztathatta volna.

Csak az volna már most a kérdés, hogy milyen kamatlábot válasszunk? És ennek megoldása nem kis feladat, miután.

egyrésről a conservatív erdőgazdák $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{0}{0}$ -ot ajánlanak, holott jelen országos viszonyaink mellett 5 — $8\frac{0}{0}$ -os kamatláb divatozik.

E tekintetben az üzletember álláspontját kell elfoglalnunk; kinél irányelv, hogy a birtokában lévő értékek legjövödelmezőbbben alkalmaztassanak. Az üzletember megkívánja, hogy az erdőüzletben működő értékek oly kamatokat hozzanak, mint hasonló biztonsággal és kényelemmel más üzletben is hoznának. Az erdőüzlet nagy veszélylyel (risico) nem jár és kevés vállalkozói tevékenységet igényel; a mennyiben itt a fának megszire való elszállítását és feldolgozását a szorosb értelemben vett erdőüzlettel elválasztjuk. Ez utóbbinál tehát még jelen országos viszonyaink közt sem követelhetünk $5\frac{0}{0}$ -nál nagyobb kamatot; annyival is inkább, hogy jelen abnormis viszonyaink csak átmenetieknek tekinthetők. A ki tőkéit 6 — $8\frac{0}{0}$ -al biztosan tudja értékesíteni, annak az erdőüzletbe ugy sem lesz kedve.

Azonban általános szabályként állithatni fel, azon kamatlábot alkalmazni a pénzügyi érettség kipuhatolásánál, mely mellett az erdő birtokosa az erdőbe fektetett, vagy abból kivethető értékeket biztosan elhelyezni képes. Ha az illető birtokos netalán fokozott bevételeit nélkülözheti, akkor azokat a felvett kamatláb mellett el fogja helyezni; ha adóssága van, melyek után bizonyos $\frac{0}{0}$ -ot fizet, akkor ezen százalék irányadó; ha bevételeivel életszükségletét fedezi, akkor tudni fogja, hogy ezen bevételei nélkülözésével mily $\frac{0}{0}$ -ra kapna pénzt. Kérdem, hogy ha egy erdőbirtokos bármely okból kénytelennek látná magát valamely jelentékeny összegnek előteremtésére, s azt csak $10\frac{0}{0}$ mellett tudná másoktól kölcsön venni, nem okosan tenne-e, ha e pénzsükséglet fedezésére inkább letarolná néhány, bár még jónövésű állabját, ha ezeknek eladási értékük és a befektetett költségek az erdőüzletben $5\frac{0}{0}$ -nál többet nem hoznak. Ha egy erdőbirtokos minden, az erdőüzletbe fektetett kiadásokat, vala-

mint a letarolás által nyert összegeket 5 százalékkal biztosan tudja kamatoztatni és ezen százalék alkalmazása mellett azt találja, hogy 40 évesnél korosb erdeje már túlhaladta a pénzügyi fordát, mit fog cselekedni : vagy eladja erdeit mindenestől, vagy letarolja és lehető rövid és külterjes fordában fogja kezelni. Ha jövőben a viszonyok változnak, a faárak tetemesen emelkednek, a tőkék használati ára, vagyis a kamatláb alább száll, módosulni, azaz ezen esetben emelkedni fog a pénzügyi fordá is.

E tekintetben a kincstár sem képez kivételt, a mennyiben számokban ki nem fejezhető nemzetgazdasági tekintetek, vagy államcéllok nem forognak fenn. Az államerdőknél nézetem szerint leghelyesebb azon kamatlábat venni fel erdőérték számítási feladatok megoldásánál, a melyet az állam adósságainak legnagyobb része után fizet.

Hisz ezen adósságok törlesztésére, vagy új kölcsönvételeknek részbeni fölöslegessé tételére fordíthatatnak épen az erdők jövedelmei, vagy a netaláni végleges eladásukból bejövő összegek.

Az eddigi fordatartramokhoz szokott erdőgazda, különösen ha nem egyszersmind erdőbirtokos is, visszarriad ezen rablógazdasági elvektől, s a százados erdőt végpusztulással fenyegetve látja; elvonulnak lelke előtt az erdőknek a climára, a csapadékokra gyakorolt befolyása, s más számtalan közvetett hasznai; óriási rémként nyomul előtérbe az ily nézetek által felidézett tűzifa, s kivált épületfában okvetlen beálló szükség stb. De ezen aggodás eloszlatására is akad egy pár vigasztaló, megnyugtató, vagy tán helyreigazító szózat.

Ámbár az állam egyeseknek meg nem szabhatja, hogy mily fordát alkalmazzanak, és azokat kényszeríteni nem lehet, hogy az államnak azon óriási áldozatot hozzák, hogy tőkéiket

a szokottnál sokkal alacsonyabb kamatok mellett helyezték el; mindazonáltal minden jól rendezett ország törvényeiben gondoskodva van arról, hogy a feltétlen erdőtalaj parlagon ne hagyassék, s a véderdők czélszerűen kezeltessenek. Ha ezt a magányosok áldozathozatal nélkül nem tehetik, akkor nem marad egyéb hátra, mint tőlük az ilyen erdőket kisajátítás útján az állam birtokába hozni. Az ilyen véderdőket az állam tisztán magánpénzügyi szempontból nem kezelheti, s gondolhatók esetek, melyekben azok fenntartása és kezelete többbe kerül, mint a mennyit jövedelmeznek. Ezen kiadási többlet áldozat, melyet nem a kincstár, mint magános, hanem az állam saját java és fennállása érdekében hoz. Ezek régi elvek, melyeket a pénzügyi forda felforgatni nem akar.

A pénzügyi forda védői mindnyájan számokkal bizonyítják, hogy mennyi kár van abban, ha a talaj parlagon hever; tehát az erdők elpusztításának réme megnyugtatta visszatérhet rejtekébe.

A tűzifában idővel beállható nagy szükségétől a felfedezett és felfedezendő kőszéntelepek mellett nem félhetni, sőt kívánatos, hogy mind a tűzifa, mind az épületfa ára még magasbra rugjon, mert csak ekkor fogja magát úgy fizetni az erdőüzlet, hogy belterjesebben üzethessék. Mennél magasb ára lesz a nagyobb méretű épületfának, annál magasabb korban fog beállani a pénzügyi forda. Tehát épen az, a mitől félnek némelyek, legalkalmasb eszköz a félelem okának megszüntetésére. Azon eset, hogy egyszerre csak vége legyen az épületfának, s ne legyen aztán honnan fedezni a szükségletet, annál kevésbbé állhat be, mennél inkább képesek az erdőgazdák számítani. A hol ez netalán valóban beállott, ott vagy nem tudtak számítani a birtokosok, vagy nem védte azokat a törvény eléggé birtokukban. A hol az erdőgazdák számítnak, s az erdőbirtokot eléggé védi a törvény, ott csak lassan, sok évtized alatt fog a szükség;

és vele az árak hágni; mi által a pénzügyi érettség kora, s evvel a termelt famennyiség is emelkedni fog. Sokkol kevésbé állhatnak be ily válságok, ha az üzletemberek számítanak, mintha a számoktól irtóznak; már pedig a pénzügyi forda védőinek számítniok okvetetlen kell.

Ily válságoktól azonban jelen viszonyaink közt annál kevésbé lehet tartani, mert eltekintve egyes vidékeken felhalmozott erdőkincseinktől, melyeknek nagy távolságokra való szállítása tökéletesbedett szállítási eszközeink által napról-napra könnyebb lesz: a nagyobb méretű épületfákat mindinkább kezdi már vassal pótolni, ép úgy, mint a tűzifát kőszénnel.

Hatalmas fegyvert képeznek a pénzügyi forda elleneinek kezében az avval járó fordaleszállítás nehézségei. Kisebb erdők birtokosai eddig is, inkább érezve, mint kiszámítva a rövidebb forda előnyeit, ezt alkalmazták. Ily kisebb birtokoknál a forda leszállítása által értékesített nagyobb fatömegek néhány évre elosztva, nem képesek a piacot úgy elárasztani fával, hogy annak ára tetemesen lesszálljon. Nagyobb erdőbirtokoknál azonban a forda leszállításából eredő azon előny, mely papirosra kiszámittatott, meghiusulna, ha a nagyobb fordáról a sokkal kisebbre való átmenet igen rövid idő alatt foganatosíttatnék. Ebből nem következik még a pénzügyi forda helytelensége; hanem csak óvatos eljárásra int ez. Ha a nyerendő faanyagok piacza a meglévő szállítási eszközök illő felhasználása, ujaknak helyreállítása, és a termények illő átalakítása nagy összeköttetésekkel bíró fakereskedők és nagyobb fogyasztók odaédesgetése által lehetőleg kiterjesztetik, s a rövidebb fordára való átmenet ideje tapintatosan választatik, akkor fennebb felhozott hátrány be nem állhat. Igen kiterjedt erdőbirtoknál még arra is tekintettel kell lenni a forda leszállításánál, hogy épen ez által idővel, midőn már a rövidebb fordák általában divatban lesznek, s így kevesebb fatömeg fog termeltetni, emelkedni fog a fa ára és a

tőkék szaporodása által szállni fog a kamatláb; mely tényezők talán néhány évtized múlva magasb forda mellett is jövedelmezővé fogják tenni az erdőüzletet, mint a milyen jelenleg legelőnyösbnek látszik.

Nem mulaszthatjuk el még végre egy ellenvetést megemliteni, mely a pénzügyi fordával szemben nemzetgazdasági, de roszul felfogott szempontból tétetni szokott, bárha ez már az előbbieken megezáfolását leli.

Mint hogy a pénzügyi forda a jelen viszonyok közt sokkal rövidebb, mint az, mely mellett ugyanazon területen évenként legnagyobb fatömeg termeltethetnék, ebből némelyek azt következtetik, hogy annak alkalmazása nemzetgazdaságilag káros, mert a népesség, a földművelés és ipar kevesebb és drágább fát kap, s így a jóllét és ez utóbbiak felvirágzása akadályozva van.

Erre azt felelhetni, hogy minden törvényileg megengedett, magasb társadalmi czélokba nem ütköző és mások megcsalására nem alapított üzletnek nemzetgazdasági hasznossága annak tisztajövedelmében nyilvánul. Az üzletbe fektetett értékek ugyanis a nemzetgazdaságtól elvonatnak, a termelt anyagok ellenben annak rendelkezésére bocsáttatnak. A társadalomra háramló tiszta haszon tehát nem egyéb, mint azon értékösszeg, mely megmarad, ha a termelt értékmennyiségből az előállítására fordított értékmennyiség levonatik; vagyis az üzlet tiszta-jövedelme.

Tehát nemzetgazdaságilag is azon üzlet leghasznosb, melynek tisztajövedelme legnagyobb. Már pedig a pénzügyi forda az, melynél az erdőüzlet tisztajövedelme legnagyobb. Könnyen felfoghatni, hogy a társadalomnak, s a nemzetnek kára van abban, ha az erdőüzletben óriási tőkék tartatnak vissza, melyek segedelmével 2—3 annyi értéket termelhetnének más üzletek.

Fennebbi ellenvetés tehát csak egyoldalú. hiányos nézetek alapszik; s a nemzetgazdaságtan sarkalatos elveinek helytelen felfogásából származik.

Ha ezen sorok olvasói közül egyik vagy másik az óvatosan alkalmazott pénzügyi fordulat ellen még itt nem szellőztetett kételyt támasztana, szerencsémnek tartanám e lapok hasábjain annak eloszlatását megkísérteni.

Nézetek azon tényezőkről, melyek az erdő jövedelmességére befolyást gyakorolnak.

Az erdők rendeltetése kitűzi egyszersmind azon cél is, melynek elérése az erdőgazdaságnak feladata. Ezen rendeltetés különböző lévén, különböző azon cél is, melyet az erdőgazdaság által elérni akarunk; általában kitűzött főcél azonban célszerű kezelés és helyes számítás által kipuhatólni azon tényezőket, melyeknek segítségével a talajból a legnagyobb tisztajövedelmet kieszközölni, vagy más szóval azon alaptőkét, mely az erdőgazdaságba fektetett s mely nem egyéb, mint a talaj s a rajta lévő fakészlet értéke, a legelőnyösebben kamatoztatni lehessen. Hogy azonban az erdőgazda ezen feladatának megfelelhessen, szükséges, hogy mindazon tényezők teljes ismeretét bírja, melyek az erdő jövedelmességére befolyást gyakorolnak.

Jelen sorok feladata: mindezen tényezőket bizonyos meghatározott rendben előtűntetni s egyuttal arra nézve nézetet nyilvánítani, hogy egy erdőbirtoknál, mely bizonyos adott belső természet és külső helyi viszonyok közé helyezve van,